

А.В. Марковська

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ МОДИФІКАЦІЇ У ГАЗЕТНОПУБЛІЦИСТИЧНОМУ СТИЛІ

У загальному мовознавстві для характеристики трансформації фразеологічних одиниць використовуються різні терміни: фразеологічні видозміни, перетворення компонентного складу фразеологічної одиниці (ФО), модифікації, дефразеологізація. Поняття фразеологічної трансформації по-різному тлумачиться мовознавцями: наприклад, І. В. Арнольд під модифікацією, або трансформацією, фразеологізмів розуміє такі «релевантні зміни в лексичному складі, синтаксичній структурі, семантиці, за яких узуально-стала форма фразеологізму протиставляється його оказіональній формі» [1, с. 89]. Н. Burger модифікацією ФО вважає «креативні зміни у складі фразеологізму, що не відповідають формі, зафіксованій у словнику, та зумовлені цілями певного контексту» [2, с. 114].

Таким чином, у мові сучасних німецькомовних та україномовних газет і журналів активно функціонують сталі словосполучення, що зазнають різноманітних авторських перетворень, для яких доцільним вважаємо використовувати термін «модифікації» фразеологізмів у пресі як один із засобів їх трансформацій. Це пошуки нових шляхів оновлення думки, закладеного у фразеологізмі образу, свідчення невичерпності виражальних можливостей мови преси.

Для аналізу фразеологічних модифікацій важливим, на нашу думку, є вивчення не лише похідної ФО, яка виникла в результаті різноманітних механізмів фразеологічних модифікацій, а й твірного фразеологізму, який став або які стали основою для утворення похідної фразеологічної одиниці. Саме шляхом порівняння словникової форми базового фразеологізму і оказіональної ФО виявляються зміни предметно-логічного значення, категоріальної семантики, образної основи, емоційного тону, експресивного забарвлення та оцінності тощо. Для того щоб описувати ці видозміни необхідно визначити фразеологічну основу. Це поняття вже вживалося у різних дослідженнях. Наприклад, С. Б. Пташник [3, с. 62] використовувала для позначення фразеологічної основи термін «фразеологічний базис». У нашому дослідженні за основу вибрано поняття «словникова форма» фразеологізму. Під «словниковою формою» (СФ) розуміємо фразеологізм з таким компонентним складом, синтаксичною структурою та загальним значенням, яким він є лексикографічно кодифікований у словниках, тому в дослідженні беруться за основу дані таких лексикографічних джерел [4; 5; 6].

Отже, фразеологічні модифікації у нашому доробку розглядаються як оказіональні вживання фразеологізмів із перетворенням форми. Аналогічної думки дотримується В. Wotjak, яка зараховує взагалі до оказіонального вживання: 1) незвичну актуалізацію значення фразеолем та 2) формальні модифікації ФО з трьома підвидами: а) модифікації компонентного складу всередині виразу, б) модифікації зовнішніх актантів, що виходять за рамки виразу, в) комбінації першого та другого підвидів [7, с. 177].

Фразеологія газетно-публіцистичного стилю представлена перш за все узуальними фразеологічними одиницями, які створюють додаткову динаміку у сприйнятті будь-якого факту, загострюють увагу, мають здатність посилювати чи послаблювати ступінь вияву ознаки або інтенсивність протікання дії. Нова експресивність фразеологізму дає можливість загострити наше сприйняття того, заради чого написано публіцистичний матеріал, чіткіше розмежувати позитивне і негативне ставлення до описуваних фактів. Відтак трансформація фразеологізмів у стилі преси кожної мови будується не лише за загальномовними текстотвірними законами, але й за соціолектними і, звичайно, за оказіонально-авторськими.

Отже, модифікування фразеологізмів у газетно-публіцистичному стилі може відбуватися внаслідок специфічної інтеграції фразеологізмів у контекст, що веде до актуалізації фразеологічного та прямого значення виразу, тобто до зміщень на рівні семантики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка : учеб. пособие / Арнольд И. В. – М. : Просвещение, 1990. – 308 с.
2. Burger H. Phraseologie / Burger H. – Berlin: Erich Schmidt Verlag GmbH & Co., 1998. – 224 S.
3. Пташник С. Б. Структурно-семантичні особливості фразеологічних модифікацій та їхні функції в німецькому газетному тексті : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Пташник Стефанія Богданівна. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2003. – 256 с.
4. Німецько-український фразеологічний словник / [авт.-уклад. В. І. Гаврись, О. П. Пророченко]. – в 2 т. – К. : Рад. школа, 1981. – Т. 1. – 416 с. ; Т. 2. – 382 с.
5. Синонимия в немецкой фразеологии : справочник / [состав. В. А. Касландзия]. – М. : Высш. шк., 1990. – 190 с.
6. Словник-довідник з фразеологічної деривації на основі існуючої фразеології німецької мови з перекладом прикладів на українську та російську мови / [уклад. С. Н. Денисенко]. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2005. – 288 с.
7. Wotjak B. Verbale Phraseolexeme in System und Text / Wotjak B. – Tübingen : Niemeyer, 1992. – 202 S.